

Tædet animam meam vitæ meæ: quoniam ablata est à me vita mea: & excussus sum sicut locusta, & exaruit virtus mea, & lumen oculorum meorum extinctum est. Quale amplius erit mihi gaudium in mundo, cum lumen meum videre non possim? obscuratus est enim sol meus, & luna non stat in ordine suo. Ovis cum lupis quid faciet, pastoris privata munimine? Quomodo viget arbor radice detruncata? Quid heu dira fecisti mors: cur patrem recipiens filium tam mendicem & omnibus bonis exulem dimisisti? O mors crudelis, non illi sed mihi, & penè toti Ecclesiæ, quem surripuisti athletam? Cur non distulisti eum recipere? Quare aliquantulum non avertisti faciem tuam ab eo? Scis quid fecisti? Nunquid non considerasti quem tam velociter à nobis surripuisti, quod non fit in mundo ei similis, in virtute, in doctrina, in sanctitate?

Hic certe princeps pacis, dux iustitiæ, doctor veritatis & æquitatis, armiger intemeratæ fidei, contra hæreticos bellator fortis, cuius sagitta nunquam abiit retrorsum, nec declinavit clypeus ejus in bello, & ejus nunquam est averfa hasta. Inlycti Christianorum plebis flete, quoniam cecidit dux vester. Vox in Rama sonet. Tanti filii recessum pie ploret Ecclesia. Jam circumdabunt eam canes multi, & consilium malignantium obfidebit eam: quoniam longè factus est ab ea auxiliator ejus. Jam ad suam non aspicit defensionem. Jam tribulatio proxima est, & non est qui adjuvet. Jam in sepulchro jacet protector solitus: non certè exurgit adversus malignantes in ea.

Idcirco clama in cilicio & planctu pia mater, induere viduitatis veste tanto viduata filio. Heu vaticinabantur pseudoprophetae, & prophetabant visiones mendaces, & fraudulentas divinationes, & sui cordis in nobis seductiones, & certe non erit qui resistat eis. Siccatus est enim fons vitæ, & vena disparuit aquarum viventium. Sed & tu quid dices charissime pater Damasc? Ubi quem plus diligebas quam te Hieronymus? Ubi tui norma itineris? Consiliator, doctor & rector quo abiit tuus? Quando queso scribes ei: Sine tuo sum Hieronymus charissime consilio, velut abscessum à corpore membrum? Scribe, scribe queso, ne pigriteris, ut si tua locorum distantia peroptata careo visione, saltem tua mihi adit memoria frequens tuis assiduus literis gratiosus. Teste Deo in nullo viventium ut in te meæ spei firmavi anchoram.

Plora igitur, plora: deducant oculi tui lachrymas per diem & noctem, quoniam defecit anchora tuæ spei. Aruit scribens manus tanquam flos sæni: jam non tibi erit amplius memoria ejus. Vox certè sua dulcis & jucunda: quæ erat in fidelium auribus mel dulcissimum, siluit. Heu quem amissisti consiliatorem & adiutorem? Certe jam in multitudine consiliorum tuorum defecisti. Non erit qui panem frangat tibi vitæ. Extincta est lucerna in medio Ecclesiæ micans, ut non nobis, sed sibi luceat: non mundo, sed cælo splendeat. Quid ergo dicam? Cui conquerar? Unde mihi in hoc venit auxilium ut consolet? Certe, ut intueor, à Domino factum est istud, & ideo sibi dicam: Cur bone Jesu tam velociter à tua sponsa, quam in cruce moriens desponsasti, tantum abstulisti filium protectorem, & contra ejus hostes belligerum? Forte voluisti eum tecum esse. Certe Domine non eo egebas ut ipsa. Bene quidem ei subvenisti, sed nos orphanos reliquisti.

Non conqueror quod aliud quam iustum & æquum feceris: quoniam certe jam ipse merebatur finem imponere hujus vitæ laboribus, & tecum esse. Sed doleo quod tantum incurrit damnum Ecclesia eo abente. Utinam eum redderes ut tuam regeret, stabiliret & defenderet Ecclesiam velut prius. Quid bone Domine ejus deinceps facient filii, jacentes, elurientes, circumeuntes famelici civitatem ut canes, non habentes qui eis panem frangat? Sunt oves errantes non habentes pastorem, discipuli sine doctore, cæci sine ductore.

Heu pater pie Hieronymus, nostræ sustentationis baculus ubi es? Quid tuus faciet currus sine te dulcis auriga? Ubi cubas indica nobis. Cur es nunc terræ focus, qui in te nihil voluisti esse terrenum? Bethleem, Bethleem civitas Juda, quæ non minore de principibus Ecclesiæ retines, quid fecisti? Redde nobis quem retines patrem. Sed & tu terra, quare audes retinere hominem non tuum, qui nihil gessit terrenum, nil carnale certe sua redoluit caro. Suspende & tu piissime Theodosi tua in falicibus organa. Non

pius cesset fletus, cum tui dilecti Hieronymi recordaris quem amisisti. Tanta denique tibi inest doloris affectio, quanta exitit dilectio: tanta fit lamentatio, quantum damnium.

Sed quæ posset mortalium explicare lingua, quanta eo superstitie aderat toti Ecclesiæ utilitas, quanta Christianorum singulis salubritas, quantum certamen, quantaque hæreticis destructio ac dispersio? Hic certe omnibus Christicolis amabilis erat, & decorus in vita sua: & ideo ejus recessu singulis flere licet, nec est qui se abscondere vel excusare possit. Ne igitur nolter nimis protrahatur sermo, ut breviter concludam quæ pro nostro damno ad dolorem attinent, ut quæ ex illo proveniebat omnibus utilitas & exultatio, explicari non potest, ita dolorum est lamentatio.

Cesset igitur dolor, abeat tristitia, quibus tamen attingere non possumus quæ vellemus, quæ non solum nullum remedium adhibet dolori, sed auget. Si patrem nostrum diligimus, de ejus lætitiis gaudeamus. Non vter diligat, qui suam tantum utilitatem diligit. Idcirco & si pro ea quæ nobis evenit inutilitate dolemus, & pro eis quæ recepit gaudiis collaemur. Adsit ergo hodie nobis causa magnæ lætitiæ. Cantet quilibet nostrum novum Domino canticum. Sonorè jubilet vocibus mater Ecclesia. In hymnis & confessionibus plaudat hodie plebs Catholica. Undique jucundetur Christiana concio.

Hodie certe obtinuit Hieronymus quod tanto æstuebat desiderio. Hodie devictis hostibus, securum obtinuit triumphum. Certe omnibus expletis laboribus, requiem possidet sine fine. Jam non esuriet neque sitiet amplius, neque cadet super illum sol, neque ullus ætus. Ablata est ab oculis ejus omnis lachryma: abijt enim luctus. Jam certè sibi dolor deinceps non erit: jam certe mercedem habet pro qua toto vitæ suæ tempore laboravit. Consolemur ergo, demus magnificenciam Deo nostro: quoniam Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ ejus judicia. Conscitemur Domino & collaudemus Deum Salvatorem nostrum: quoniam non dereliquit sanctum suum sine adjutorio in tribulationibus, sed in agone hujus vitæ miseriam circumdederunt illum, sed adjutor & protector suus factus, liberavit corpus suum à perditione, à laqueo linguæ iniquæ, & à labijs operantium mendacium, & eum sublimiter collocavit infra patris mansiones, ubi omne est gaudium, omnis suavitas, omne quod desiderari potest. Ubi gloriosa & felix est resurrectio animarum post labores & ætumnas, ubi dulcis solemnitas angelorum: ubi una societas & charitas omnium civium supernorum.

Ibi certe neminem timor aut dolor concutit. Ibi nulla penitus agnoscat angustia, tribulatio aut diversitas. Nulla ibi infirmitas nominatur. Nemo enim fraudatur suo desiderio. Procul ibi distat mors. Nulla ibi profusæ præsentis gloriæ expectatur minoratio, sed augmentum. Sicut enim cum omnium universalis erit resurrectio, ibi tunc corpus cujuslibet beatorum simi tam ætænam prædicatam gloriam, quam nunc sola possidet anima, sine interminabili possidebit.

Quis autem angelorum vel hominum, quanta sit minor particula gaudiorum & gloriæ quæ ibi sunt, esse sufficiens enarrare? Quis esset intellectus ad hæc intelligendum idoneus, quæ nec oculus vidit, nec auris audiit, nec in cor hominis ascenderunt? Certe si hæc quanta sint gaudia considerentur, terrena omnia viliora omni stercore apparebunt. Si hæc temporalis vita illi comparetur, hanc quilibet hominum extinguere quam citius poterit ardescet, ut illius capax efficiatur.

Hæc vita caduca & momentanea, respectu illius mors potius est dicenda quam vita. Omnis mundi fallax & vana lætitiæ, pondus amarissimum & gravis sarcina est. Hanc quippe sarcinam deponens Hieronymus sacratissimus, optimam illam elegit partem, quæ ab eo nullo tempore auferetur.

Rogo gaudete & exultate, cantate & psallite, quia pater noster gloriosus navim plenam celestibus divitiis æternis, quæ meribus jam concupito in litore collocavit, anchoram spei tranquillam jam in statione firmavit. Jam certè bravium obtinet, pro quo in agone hujus sæculi ab omnibus se illicitis abstinendo cucurrit. Jam victor de suis hostibus triumphavit, cum quibus scuto amoris Domini munitus viriliter dimicavit. Jam denarium accepit, pro quo tanto labore in vinea sanctæ Ecclesiæ laboravit. Jam talentum Domini

reddidit duplicatum, pro cujus mercede in gaudium Domini meruit introire.

Propter hæc gaudens gaudebo, & cantabo dilecto patri meo canticum novum, ut sit laus ejus in Ecclesia sanctorum. Ecce dilectus pater meus, candidus, speciosissimus, electus ex milibus, in quo nulla est macula, pascitur inter lilia in vinea Domini sabaoth. Ecce flos campi, & rosa nimio fragrans odore, de horto nuper Ecclesiæ, in viridiarum est Domini transplantatus. Ecce cypressus ad cæli altitudinem se extollit. Ad insulas longe divulgetur nomen suum, ut sit in æternum ejus memoria in benedictione.

Exultate igitur charissimi patres & domini, lætamini & laudate: quia decet laudare Dominum, qui mirabilem se in suis declarat sanctis. Lætetur totus orbis. Erubescant fallaces hæretici, & jam se noscant ad nihilum devenisse. Certè non est mortuus, ut existimant sui hostes, sed certe victor regnat in terra viventium: jam certe ejus refulget claritas per æterna palatia: jam veteribus depositis armis fragilibus, nova induit ac perpetua. Hodie undique facta sit in populo Christiano lætitiæ.

Exultet præcipuè sacra mater Ecclesia, cujus hodie gloriosus filius & cultor, amator & propugnator præcipuus, omnibus extirpatis hæreticis dogmatibus, cum suis fallacibus authoribus de agro fidei Catholice, & doctrinis sacratissimis & præfulgidis signis ac prodigijs, ut sol relucet inter ægmina beatorum. Vale igitur Hieronymus gloriose, nostri semper faciens apud Deum memoriam, ut tua valeamus piissima intercessione, & in præsentem ab omnibus protegi nocivis, & in futuro, gaudia (quæ jam tu possides) adipisci.

CENSURA EPISTOLÆ SEQUENTIS.

Deum immortalem, sic ineptiret Augustinus? Vitam impostor ille stultissime simul & indoctissime descripsit: hic seipsum ita refert, ut propemodum vincat balbutie. Neque vero solum eloquentiam requiro, hominem desidero. Mutavisit personam noster hic histrio, sed vocem ac gestum mutare non potuit.

AUGUSTINI HIPPONENSIS EPISCOPI

ad Cyrillum Jerosolymitanum Episcopum, de magnificentia beati Hieronymi.

GLORIOSISSIMI Christianæ fidei athlete, sanctæ matris Ecclesiæ lapidis angularis: in quo admodum firmata consistit: nunc vero in cælesti gloria syderis radiantis, olim Hieronymi presbyteri laudes, venerabilis pater Cyrille stilandum me putas: aut læticia balbutientis pueri, ut virum pollutum labijs me loquenturum fore reris? Cæli enarrant gloriam Dei, & omnia quæ fecit Dominus, cum in sanctis suis laudant. Silere debet rationalis creatura à laude Dei, irrationabili non silente? Taceam an loquar? cum si taceam, lapidibus jubetur clamare. Certè loquar, & non tacebo totis visceribus eximium Hieronymum laudare. Qui quamvis indignus & insufficientis laudator existam, cum non sit pulchra in ore peccatoris laus, tamen ab ejus laudibus minime cessabo.

Firmetur itaque manus nostra, & lingua nostra palato non adhæreat: quoniam certè magnus est iste vir sanctissimus, mirabilis & metuendus super omnes qui in circuitu nostro sunt. Magnus certe in vitæ excellentissimæ sanctitate: magnus in sapientiæ ineffabilis profunditate, magnus in majoris nunc gloriæ quantitate. Mirabilis in prodigijs insuetis. Metuendus ob sibi à Domino traditam potestatem. Quam itaque magnus sit iste gloriosissimus Hieronymus in vitæ excellentissimæ sanctitate, quomodo patefaceret mea lingua, cum præcipuè cunctorum non sufficerent mortalium linguarum, ut ejus excellentiam explicarent?

Liceat ergo dici: alter hic Elias, alter hic Samuel, alter hic Joannes Baptista, vitæ excellentissimæ sanctitate. Elias & Joannes Eremita, magnis ciborum & vestium asperitatibus carnem maceraverunt. Non minoris vitæ Hieronymus gloriosissimus Eremita, idem per quadriennium in eremo, ferarum tantum focus perstitit. Quinquaginta annis (ut venerabilis Eusebii literæ, quas pridie recepi, plenius fatebantur, & ut me certius tu idem nosti) vinum & siceram

aliqua non gustavit. Ab omni carni, & etiam piscium escu, ita se abstulit, quod vix ea nominare volebat. Cunctum quid non nisi in ultima agitudine bis comedit. Cilicino sacco carnem veluti Æthiopsis macerans, desuper panino vilissimo se tegebat. Stratum aliud nisi terram nunquam scivit. Non nisi semel fructibus, aut herbarum folijs five radicibus passus in die: post vespertas se orationibus præbens: deinceps usque secundam noctis horam quotidie vigilabat. Postmodum verò somno fessus in terra dormiens, usque ad mediam noctem quiescebat.

Qua quidem continuè surgens hora, lectionibus & scripturis sanctissimis (quibus tota radiat Ecclesia uti lapidibus preciosis) intentus, usque ad escus horam perdurabat. Ita levissima flebat peccata, ut quis eum æstimasset hominem interemisse. Ter in die continuè carnem diris verberibus flagellavit, ita ut ex ejus corpore rivuli sanguinis effluebant. Quin verbum otiosum aliquod ut pestem maximam fugiebat. Sibi otium nullum erat: semper aut sacris lectionibus, aut scribendo, aut docendo cunctos, exercitabatur.

Quid plura loquar? si sanctorum singulorum perquirerem vitas, eo (ut puto) majorem neminem invenirem. Sed quia superius Samuelem nominavimus, fuisse hunc Samuelem ostendamus. Hic certe ille Samuel qui de vanis literarum studijs verberibus evocatus, sacra scripturæ ministerio deputatus: in cujus vultus lumine divina gratia influente, utriusque testamenti lumen vidimus: & in cujus brachii fortitudine hæreticorum pars maxima est dispersa.

Hic certè gloria virtutis nostræ transferens utrumque testamentum ex Hebræorum lingua in Græcæ pariter & Latinæ: disponensque ipsum posteris in æternum, declarans ænigmata & obscura dubia & nodosa, præparans officiorum seriem cunctis Ecclesiæ ministris, totam penè Ecclesiam ædificavit. Unde bene magnus apparet in sapientiæ ineffabilis profunditate.

Liberales autem scientias ita perfectè scivit, quod relatione omnium nullus sibi similis apparet adhuc. De scripturis verò sacris, uti multarum suarum Epistolarum, quas ad me direxit, experientia didici, æqualem sibi neminem unquam novimus. Hebræorum, Græcorum, Chaldæorum, Persarum, & Medorum, Arabicorum, & penè omnium nationum linguas & literas, tanquam si fuisset in eisdem natus & educatus, scivit.

Quid plura dicam? Quæ Hieronymus ignoravit in natura humana, nullus hominum unquam scivit. Non me ista venerabilis pater existimes dicere, ut putem te Hieronymi & vitam & virtutes pejus me scire, cum sibi focus extiteris multo tempore. Sed testor Deum: quoniam ob tam ineffabilis viri sanctitatem, si voluissem tacere, non potuissem. Constitentur mirabilia & sanctitatem suam & ipsi cæli, in quibus magnus, majoris gloriæ quantitate, quam multi sanctorum, habitat sine fine. Nulli itaque dubium est, intra patris mansiones ipsum unam ex majoribus & sublimioribus sedibus obtinere. Cùm enim homo secundum opera præmiatur, & iste perfectioris penè vitæ extiterit: clarè patet ipsum unum de majoribus & sublimioribus cælestis Jerusalem civibus fore.

Quod ut à nobis plenius & certius credatur in mundo: præ cunctis, quorum nostra recordatur ætas, valde mirabilis apparet prodigijs insuetis & miraculis infinitis: quorum mihi aliqua venerabilis Eusebius suis literis declaravit. De cæteris verò prodigijs quæ mirabiliter sunt quotidie, ut continuè intelligo relatibus plurimorum, avidus peraudire, tibi ipsi pater charissime supplico, ut mihi in brevi volumine quæcumque poteris vera & utilia miracula collecta, quam citius facultas aderit, ejusdem Hieronymi sanctissimi devotione transmittere non deneges.

Sed ut multa merita Hieronymi sanctissimi non lateant, quid erga me, divina annuente clementia, in ipso sui obitus die acciderit, enarrabo.

Eodem namque die & hora, qua exutus putredinis & immunditiæ carnis toga Hieronymus sanctissimus, vestimentum perpetuæ immortalitatis, inæstimabilis lætitiæ & gloriæ induit, dum Hippone in cellula mea quiescens, avidè cogitarem qualis inestet animabus beatorum, qui cum Christo gaudent, gloriæ & lætitarum quantitas, cupiens

inde ex hac materia brevem componere tractatum, precipue compulsi Severi, quondam venerabilis Martini Turonensis Episcopi discipuli, charta, calamo, pugillari- que in manibus susceptis, brevem vellem scribere Epistolam sanctissimo Hieronymo destinandam: ut quicquid ex hoc sentiret, responderet: sciebam enim in tam difficili quaestione a nullo viventium me posse doceri evidentius: cum- que jam scribens salutationis exordium Hieronymo prae- notarem, ineffabile subito lumen nostris invisum temporibus, nostrisque minime linguis declarandum, cum ineffabili inauditaque odororum omnium fragrantia, cellulam in qua stabam, intravit hora completorii. Quo à me viso, stupore admirationeque commotus, animi & membrorum virtutes repente amisi.

Nesciebam enim tunc quod dextera mirabilis Dei exaltasset servum suum, notas faciens in populis virtutes suas. Nesciebam etenim quod Deus antiquae miserationis, servum suum fidelem à carnis immunditiis dissolvisset: & tam sublimem ei in caelo sedem preparasset. Nesciebam certe investigabiles vias Domini. Nesciebam thesauros infinitae Dei sapientiae & scientiae: Secreta & ocella Dei iudicia non agnoscebam: quoniam quos vult, facit sua ineffabili sapientia ad sui agnitionem venire. Quos autem praedestinat, vocat, iustificat, & beatificat, prout discernit convenire. Itaque quia talem oculi mei nunquam perspexerant lucem, talem olfactus meus odorem non senserat: tam novis, tam inauditis miris obtulerebam.

Inter haec autem meis in me prestrepentibus cogitationibus quid hoc esset, de luce haec dicens verba, vox emicuit: Augustine, Augustine quid quaeris? Putasne brevi immittere vasculo mare totum, brevi includere pugillo terrarum orbem: caelum firmare ne usitatos exerceat motus? Quae oculus nullus hominum videre potuit, tuus videbit? Quae auris nulla per sonum hausit, audiet tua? Quae cor humanum nullatenus intellexit, nec etiam cogitavit, existimas te posse intelligere? Infinitae rei quis erit finis? Immensa, qua mensura metieris? Potius totum mare in arctissimo clauderetur vasculo: potius terrarum orbem parvulus teneret pugillus: potius caelum à motu continuo desisteret, quam gaudiorum & gloriae quibus beatorum animarum sine fine potiuntur, minorem intelligeres particulam, nisi, uti ego, expectantia doceris.

Discurre adhuc brevis temporis spatium: impossibilia facere non coneris, donec tuus impleatur vitae cursus. Hic non quaeras, quae non alibi, nisi quo tam feliciter prospero, inveniri possunt. Hic fatage talia exercere opera, ut postmodum ibi quae aequaliter hic intelligere cupis, totaliter in aeternum habeas: inde qui intrant, nullatenus exeunt.

Ad haec ego pavore stupens, admiratione tam invisae penae amens, omni quasi vigore carens, his verbis aliqualem sumens audaciam, tremebunda voce dixi: Fas utinam mihi foret, qui tam felix es, tam gloriosus, honorificè ad illa properans gaudia: qui tam dulcia eloquia gutturi meo faris, non ambigere. At ille, inquit, nomen meum quaeris? Hieronymi illius presbyteri, cui transmittendam Epistolam jam scribens cepisti, sum anima: quae in hac hora in Bethleem Juda, carnis onere deposito, Christo omnique caelesti comitata cohorte, omni decorata pulchritudine, omni illustrata splendore, illo induta immortalitatis deaurato vestimento, circumamicta omnium bonorum & gaudiorum varietate, terrenorum omnium triumphatrix, omni diademate coronata, & omni beatitudine & felicitate vallata: tam gloriosè, tamque ineffabiliter pergo ad regna caelorum, sine fine mansura. Jam nullum etenim deinceps expecto gloriae defectum, sed augmentum, quando iterum jungar corpori glorificando, & non morituro: sed gloriam quam nunc sola habeo cum illo habitura: in illa scilicet universae carnis resurrectionis die.

Tunc ego amplius animi in me collectis viribus praegaudio à lachrymis non cessans, sic respondi: Utinam virorum eximie, tui merereri fieri pedissequus. Sed quaeso tui servuli quamquam vilissimi, quem dilexisti in mundo nimia charitatis affectione, recorderis: ut tuis interventionibus à peccatis emunder: tua gubernatione recto calle, inoffenso pede, procedam: tuis defensionibus assiduus, ab inimicis mihi continue insidiantibus protegar: tuoque sancto ductu salutis attingam portum. Placeret utinam voluntati tuae aliqua mihi interroganti respondere. At illa: Quod optas, dicito: me

omni tuae voluntati responsuram sciens. Vellem (inquam) intelligere, utrum beatorum animarum quaedam velle possint, quae obtinere nequeant. At illa: Unum Augustine novem, quod sanctorum animarum ita in illa aeterna gloria in Deo sunt solidatae & firmatae: quod nulla sibi inest alia voluntas, nisi Dei: quod nil velle possunt, nisi quae Deus vult: ideo quae volunt, obtinere possunt. Etenim quaecumque volunt, Deus & vult & adimplet. Nemo quippe nostrum suis fraudatur desideris: quia nil praeter Deum aliquis nostrum optat.

Quoniam verò semper ut volumus, Deum habemus: nostra semper desideria sunt plenissime adimpleta. Longa quidem pater charissime Cyrille verborum texeretur series: si omnia quae mihi gloriosa illa anima perscrutanti patefecit, scriberem in hac brevitate Epistola. Spero enim quod Bethleem ad tantas reliquias visitandum veniam non post multos annorum circulos: ubi tunc quae audivi, & in scriptis tradidi, videbo perspicaciter. Pluribus itaque horis illa gloriosissima anima ibidem mecum manens, Trinitatis sanctissimae unitatem & unitatis Trinitatem, Filii à Patre generationem, Spiritus sancti à Patre & Filio processionem, angelicas hierarchias & ordines, & eorumdem beatorum spirituum mysteria, beatarum etiam animarum felicitates: & alia utilia & gravia humanis intellectibus, quam subtiliter, quam evidenter, quam mirabiliter mihi patefecerit avido, si omnium hominum linguis loquerer, non explicare sermone.

Deinde à meis oculis lux illa disparuit: sed multis postmodum diebus ineffabilis odorum suavitas remansit. Quam mirabilis ergo iste est, faciens tot mirabilia, tot & tanta insueta hominibus prodigia: Ad ipsum ergo ore nostro clamemus & exultemus: demissaque gloriam laudi ejus: quoniam certe dignus est omni laude: nec sumus sufficientes eum laudare. Introivit enim in domum Domini candidus & pulcherrimus: ubi sine dubio de sublimioribus & praeclearioribus gloriae sedem obtinet.

Quod ut iterum clarius veritatis lumen pateat, pluribus testibus quam uno censui, quod supradictus noster Severus, vir doctrina & sapientia pollens cum tribus aliis in ipso die & hora obitus Hieronymi in Turonensi civitate viderit, meae addere visioni: de quo quidem solummodo ipsemet pridie ad me veniens, fuit testis. Volens itaque Deus ut sublimis Hieronymi gloria mundum non lateret: veluti sanctitas sublimis, & pene sanctorum viventium excellentissima, non latebat: ne illi quos sanctitatis illius delectabat sequi vestigia, habiturum praemium ignorantes, aliquando à sanctitatis deviantem tramite: & ut etiam alii sibi tot & tanta largiri cernentes praemia, illius sanctitatis & virtutis inhaerent vestigiis: minuit enim laborem ponderis, praemiorum spes: die & hora qua idem gloriosus Hieronymus feliciter expiravit, elargiendam sibi gloriam, Severo & tribus aliis cum eo stantibus, taliter declaravit.

Hora completorii die illo in domo sua Severus cum tribus viris Catholicis, quorum duo monasterii quondam venerabilis Martini erant monachi, in divinis legens locutionibus, in caelo, in aethere, terraque cantuum suavissimorum, inauditorum, ineffabilium & incredibilium infinitas repente audivit voces: & organorum, tympanorum, & psalteriorum, & totius symphoniae & instrumentorum sonos: quibus caelum & terra & omnia (ut sibi videbatur) undique resonabant: quorum suavitatibus eorum animarum penè à corporibus exhalabant. Stupefacti ilico omnes illi elevantes oculos, caelum totum, aethera & omnia quae eorum continentur ambitu, quadam viderunt luce sepius solis luce praecleariore clarescere: ex qua omnia odorum aromata erumpabant.

Haec illi tam miranda cernentes, Deum exorant precibus: ut eos cur talia fierent, non lateret. Quibus vox de caelo veniens, ista dixit: Nulla vos moveat admiratio: nil vobis videatur admirabile, si talia & videris & auditis: hodie enim regum rex, & Dominus dominantium, Christus Dominus, exeunti de hoc nequam saeculo, animarum gloriosissimi Hieronymi presbyteri in Bethleem Judae commorantis, totus festivus obviam venit: ut eam praeter ceteris tanto honorificentius, tanto excellentius, & sublimius ad sua introducatur regna, quanto praeter ceteris sublimioris & sanctioris vitae meritis fulget.

Hodie omnium angelorum ordines exultantes & talibus vocibus

vocibus alternatim concinentes, suum sociantur Dominum: hodie omnium Patriarcharum & Prophetarum cætus: hodie Apostolorum & Discipulorum chorus: hodie omnes sancti Martyres: hodie Confessores: hodie gloriosa Dei genitrix sanctis omnibus comitata virginibus: hodie omnium beatorum animarum letabunda & festiva suo occurrunt compatriotae & civi. His auditis, vox siluit: sed tamen lux & cantus & odor per horam postmodum perdurantes cessaverunt. Itaque liquido patet ipsum de sublimioribus & majoribus civibus fore, quò & magnus & mirabilis est, & metuendus super penè omnes sanctos ob sibi traditam potestatem. Nulli sit dubium, ita praeter ceteris quae vult, posse ipsum assequi: sicut praeter ceteris sua voluntas divinae magis coheret.

Nullus verò me tantae audaciae putet, ut fatear ipsum Joanne Baptista, quo (testante ipso salvatore) nullus major surrexit, Petro & Paulo, & ceteris duodecim Apostolorum, qui ab ipso Christo electi & sanctificati sunt, praestare gloria. Sed tamen si prohibeat ratio ipsum illis majorem obtinere gloriam in caeli regno aliquem auctore dicere: tamen nullas video rationes, cur sit nefas dicere, aequalem illis in gloria Hieronymum fore, dummodo illis in vita sanctitate discors non fuerit: cum non sit personarum acceptor Deus, sed singulorum merita decernens: & reddens unicuique quod meruit. At si cuiquam videatur minorem Joanne & Apostolis Hieronymum gloriam obtinere, parum videatur minorem ipsum obtinere: cum, & si illius sanctitatis merita, illius laboris gravia, illius scripturae & verissimae translationis utriusque testamenti, officiorumque ordinationis fructus, non solum praesentibus, sed etiam futuris, perspicaciter cernat: paulominus fore nil ipsum ab eisdem in gloria discordem: ut verum testor Deum, puto iudicabit. Porro ne aliquibus deridendi laqueum injicere videar: dum Joanni & Apostolis in sanctitate & gloria, aequalem esse Hieronymum sanctissimam fateor: unum quod expletis nondum diebus quatuor in visione vidi, enarrabo, ut veritas non lateat: & ne quis me has laudes retexere credat, vel amore carnali, quo homo à veritatis cognitione maxime deviat, vel vesaniae mentis imperitia, vel alia quacumque causa. Sed me hoc ambigant ab homine intellexisse minime: sed per revelationem quam Deus omnipotens, qui suos exaltat sanctos, & exaltando magnificat.

Quarta praecedente nocte, mihi avidè cogitanti, quid laudis, quidve reverentiae debite Hieronymo in brevi retexeram Epistola, demonstravit hoc modo: Dum itaque (ut dixi) disponens hanc Epistolam tibi scribere, cogitarem aptam laudis materiam invenire: hora adveniente noctis media, me somnus oppressit: & ecce maxima mihi affuit angelorum multitudo: inter quos fulgentes plus infinito sole duo erant viri ita similes & uniformes, ut nulla in eis videretur differentia, qua alter ab altero differre possent: nisi quòd tria ferra ferebat alter in capite, ex auro & lapidibus pretiosis, alter vero duo. Hi candidissimis induti collobiis, undique auro gemmisque contextis, tanta erant pulchritudinis, ut non valeat quispiam imaginari. Accedentes itaque illi ambo prope me, sub silentio paulisper steterunt. Deinde ille qui tria ferebat ferra, his me verbis fuit allocutus. Cogitas Augustine quid debeas laudis de Hieronymo in veritate proferre? Et certe diu cogitans, nondum nosti: sed huc ambo venimus, ut ejus tibi gloriam indicemus.

Hic certe meus focus quem vides, Hieronymus ipse est: qui sicut aequalis mihi in vita sanctitate fuit, ita per omnia in gloria aequalis est. Et quae possum, & ipse potest: & quae volo, & ipse vult: & sicut Deum video, & ipse videt, & cognoscit, & intelligit: in quo omnis nostra, & sanctorum omnium consistit gloria & beatitudo. Nec habet majorem vel minorem gloriam alter ab altero sanctorum: nisi in quantum magis & minus divinam contempletur speciem, sive cognoscit. Sertum vero tertium quod plus illo fero, aureola martyrii est, quo vitam finivi corporis. Qui & si in mundo ob labores, poenitentias, ærumnas, afflictiones, verbera, contumelias, & hominum opprobria & derisiones, & cetera valde gravia, quae ita pacificè pertulit, ita gaudenter propter Deum, ut in infirmitatibus exultaret, & verus martyr extiterit, & praemia martyrii non amiserit: tamen quia gladio vitam non finivit, aureolam quae in signum datur martyrii, non habet. Sertum vero duo alia quae habemus, aureolae sunt, quae solum virginibus & doctoribus dantur, ut ab aliis discernantur.

Ad haec (ut mihi videbatur) respondi: Quis enim es Domine mi? Et ille: Joannes, inquit, Baptista sum, qui haec ad te descendi, ut nuntiarem tibi Hieronymi gloriam: quatenus ipsam gentibus nuncies. Hoc enim noveris: quia honor & reverentia quae singulis sanctorum exhibetur, ceteris omnibus exhibetur: ne putes ut aliqua sit in caelo invidia, ut in mundo. Sicut enim in mundo quilibet hominum ceteris praesit potius vellet, quam subesse: ita in caelo propter charitatem ineffabilem, qua se invicem diligunt beatae animae, quilibet sanctorum ita alterius gloria gaudet, sicut sua. Quinetiam vellet quisque major ut quisque minor sibi esset aequalis & penè major: quia ejus gloria esset sua: ita minor majoris gloria gaudet, sicuti si eam haberet: nec vellet eam habere, ut ille non haberet: imò potius de sua, si fas esset, impartiret. Unde gloria singulorum, est gloria sanctorum: & gloria cunctorum, est gloria singulorum. His dictis, societas omnis illa discessit. Et exspectatus ita à somno, tantos in me subito sensu charitatis ardores, quantos in me nunquam senseram. Nam deinceps haecenus nunquam aliqualis in me vel invidia, vel superbia, sive arrogantia fuit appetitus vel cogitatio.

Testis enim est Deus, qui omnia antequam fiant, novit, quòd inde tantus in me exiit charitatis fervor, quòd plus alieno bono gaudeo, quam meo: plus affecto omnibus subesse quam praesit. Haec idcirco dixerim, non ut laudis acquiram famam, sed ut quis haec non putet vana fuisse somnia, quibus saepe deluditur mens nostra. Saepè enim Deus abscondita & maxima per somnia reterat.

Magnificemus ergo opera sua: quoniam perfecta sunt, nec est in eis iniquitas. Sanctum Domini Hieronymum, propter Deum, cum quo regnat secunde, magnificemus: quoniam in vita sua magnificè fecit, in morte sua magnificè recepit. Quapropter magnus est in medio nostri: & sanctus & excelsus, in vita excellentissimae sanctitate. Magnus, sanctus & excelsus, in sapientiae ineffabilis profunditate. Magnus, sanctus & praecelsus, in majoris nunc gloriae quantitate. Mirabilis & laudabilis & gloriosus in prodigiis invisis, inauditis, & insuetis. Metuendus, colendus, & venerandus, ob sibi traditam à Domino potestatem, honorem, & gloriam sempiternam.

Magnificemus ergo obsecro eum, nec taceamus: quoniam major est omni laude. Notas faciamus in populis gloriae suae laudes. Non miretur homo si eum quem Deus magnificavit & coluit, laudamus. Non hominem pigeat venerari, & colere quem Deus coluit & veneratus est. Non putet quispiam Joanni & Apostolis in gloria & sanctitate aequando Hieronymum, Joanni & Apostolis exercere injuriam: quoniam illis praestare & gloria & sanctitate si possent, optarent. Gloria enim & beatitudo ejus, eorum est gloria: & beatitudo eorum est sua. Honor, laus, & reverentia à nobis exhibita Hieronymo, eorum singulis exhibetur: & quae illis sigillatim exhibetur, Hieronymo exhibetur.

Si ergo cupis Joannem Baptistam & Apostolos venerari, simul venerare ipsum: quoniam illis per omnia est aequalis. Secura igitur mente omni depulsa formidine, Joannem Baptistam Hieronymo aequalem & non majorem: quoniam nullus major surrexit, omni devotione & reverentia, fateamur: quem si minorem facimus, Joannis gloriae derogamus: & magis injurias exercemus quam laudes. Hujus mei imperiti sermonis opus, quamquam insufficienter, quamquam vilissimè, quamquam nihil, tamen devotè & reverenter à nobis expletum, ad te venerabilis pater puro corde & magna animi devoti affectione dirigo: supplicans ut ingenio mei verba, quae de meae imperitiae pauperie in laudes eximii Hieronymi obtuli, non deridendo, sed charitate debita aequanimiter tolerando legas. Et quae minus debite dixi ad tanti viri laudes: & meae impetis imperitiae, & Epistolae brevitati, & ejus laudum immensa majestati. Quoniam certe si omnium mortalium linguae solum ejus laudes promerent, minus debito satis esset. Mei peccatoris venerabilis pater esto memor: ut dum in illo steteris loco, quo illud sacrum eximii Hieronymi cadaver quiescit, ejus me interventionibus recommends: quoniam nulli dubium est quòd ea quae optat, idem Hieronymus potest continuo obtinere. Non enim suo aliquoties defraudatur desiderio.